

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034) (U 70/2025 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Riitta Vartia, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Päivi Hämäläinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Stina Oksa, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- Suomen Kuntaliitto

Valiokunnan lausunto StVL 1/2026 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028–2034. Komissio ehdottaa rahoituskehysten ja sen rakenteen merkittävää uudistamista. Vuosien 2028–2034 monivuotinen rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan. Ensimmäiseen pääotsakkeeseen Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto (myöhemmin NRPP-rahasto) koottaisiin nykyisin useista eri otsakkeista ja ohjelmista jäsenvaltioille kohdennettava rahoitus.

Komissio julkaisi rahoituskehysten yhteydessä myös NRPP-rahastoa koskevan esityksen: Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 565 final ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028—2034” sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta, jäljempänä NRPP-asetus. Lisäksi komissio julkaisi Euroopan komission asetusehdotuksen (COM/2025/545 final) ”talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehysten sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jäljempänä tuloksellisuusasetus, jossa säädetään muun muassa koko rahoituskehykseen menojen seurannan ja tuloksellisuuden kehyksestä ja horisontaalisista periaatteista sekä komission jäsenvaltiolle maksamien maksujen perustana olevista välitavoitteiden ja tavoitteiden tuotosindikaattoreista.

Monivuotisen rahoituskehysten julkaisun yhteydessä komissio julkaisi myös useita sektorikohtaisia lainsäädäntöehdotuksia, joihin sisältyy ehdotukset: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ”Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), ja koheesiorahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [...] [kumppanuusrahastoa koskeva asetus] vahvistettua rahastoa ja aluekehitykseen myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytysten vahvistamisesta vuosiksi 2028—2034” (COM(2025) 552 final), jäljempänä EAKR- ja koheesiorahastoasetus, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ”Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat] vahvistettua kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028—2034 myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytyksistä” (COM(2025) 558 final), jäljempänä ESR-asetus, joihin tällä kirjelmällä otetaan kantaa.

Komission antamat ESR- ja EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotukset ovat osa sektoriasetusten ja NRPP-asetuksen muodostamaa kokonaisuutta. Sektorikohtaisesti annetut EAKR- ja koheesiorahasto- (ml. Interreg) ja ESR- asetusehdotukset täydentävät NRPP-asetuksen sisältöä ja täsmentävät niiden erityisedellytyksiä.

Valiokunnan lausunto StVL 1/2026 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomen ensivaiheen kantoja komission ehdotukseen EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028–2034 on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämättä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehusehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen.

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

Valiokunnan lausunto StVL 1/2026 vp

NRP-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesipolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesipolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi korostaa jäsenvaltion ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesipolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi tukee komission rahoituskehysesitelmän lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä ehdotuksen tavoitteita yksinkertaistaa ja joustavoittaa EU:n rahoituskehystä muun muassa karsimalla rahoitusohjelmia ja poistamalla niiden päällekkäisyyksiä. Valiokunta pitää valtioneuvoston kirjelmässä esitettyjä valtioneuvoston kantoja oman toimialansa osalta perusteltuina ja yhtyy niihin jäljempänä esitetyin tarkentavin huomioin.

Suomen keskeisenä neuvottelutavoitteena on varmistaa, että NRP-ohjelman sisällä on riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja korostaa, että jäsenvaltioilla tulee olla riittävä vaikutusvaltaa päättää rahoitusohjelmien sisällöstä ja rahoituksen jakamisesta ja jakautumisesta työohjelmissa. Valiokunta painottaa valtioneuvoston tavoin jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesipolitiikan uudistamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne muuttuneen turvallisuusympäristön vuoksi.

Valtioneuvoston kannassa korostetaan rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustukseen ja kilpailukykyyn vahvistamiseen. Valiokunta painottaa, että puolustusta tulee tässä yhteydessä tarkastella kokonaisturvallisuuden sekä väestön resilienssin näkökulmasta ja siten huomioida terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämisen ja hyvinvointialueiden puolustusta tukevien valmius-, varautumis- ja pelastustehtävien merkitys puolustuksen vahvistamisessa.

Valiokunnan lausunto StVL 1/2026 vp

Komission ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan toimialan kannalta keskeinen Euroopan sosiaalinen rahasto (jäljempänä ESR) olisi EU:n tärkein väline, jolla edistettäisiin ja vahvistettaisiin sosiaalista yhteenkuuluvuutta Euroopan jäsenmaissa. Ehdotuksen mukaan ESR tukisi kansallisissa ja alueellisissa kumppanuussuunnitelmissa (NRPP) 3 artiklassa säädettyjä erityistavoitteita, ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseen tulisi varata jokaisessa kumppanuussuunnitelmassa vähintään 14 prosenttia unionin rahoitusosuudesta ja lainoista laskettuna tuloskehysasetuksen kertoimilla. Asetusehdotuksen mukaan varoja ohjattaisiin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon ja niillä tuettaisiin laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta, kohtuuhintaista asumista sekä sosiaalista ja terveydenhoidon infrastruktuuria jäsenvaltioissa.

Valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin, että Euroopan sosiaalirahastosta ei ole tarkoituksenmukaista tukea kaikkia NRP-asetuksen 3 artiklan mukaisia erityistavoitteita, vaan jäsenvaltion tulee voida laatia kumppanuussuunnitelma huomioiden keskeiset tarpeet ja resurssit. Valtioneuvosto suhtautuu kannassaan lähtökohtaisesti myönteisesti komission esitykseen, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat vapaaehtoisesti myöntää tukea vähävaraisten aineelliseen puutteeseen vastaamiseen. Valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin, että ehdotettu sääntely ei saa johtaa hallinnollisen taakan ja hallinnollisten kustannusten merkittävään lisääntymiseen, mikä vaikeuttaisi tuen jakamisesta vastuussa olevien tahojen työtä. Lisäksi valiokunta painottaa, että aineelliseen puutteeseen vastaamiseen myönnettävä tuki ei voi missään tilanteissa korvata kansallisia lakisääteisiä sosiaalisen suojelun järjestelmiä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että muilta osin valtioneuvoston kannassa on tuotu niukasti esille ESR-asetusta koskevia näkemyksiä. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ehdotuksen mukainen eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Valiokunta kuitenkin korostaa, että kansallisen suunnittelun yhtenäistäminen ei saa vaarantaa esimerkiksi ESR-rahoitukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja synergiaetujen tavoittelun rinnalla tulee säilyttää ESR-ohjelman painopisteen säilyttäminen työttömyyden, osaamisvajeen, työvoimapulan ja köyhyyden torjunnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansalliseen suunnitelmaan liittyvien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia selvitetään ja arvioidaan jatkovalmistelussa.

EU-rahastoista ohjataan Suomeen rahoitusta, jota voidaan edelleen kohdentaa valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuina valtionavustuksina eri toimijoille. Valtionavustusta ei voida ohjata julkisen vallan vastuulle kuuluvien lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. EU-rahastoista ohjattavalla tuella ei siten voida korvata kansallisia lakisääteisiä tehtäviä eikä sitä voida esimerkiksi osoittaa hyvinvointialueille lakisääteisiin, yleiskatteellisen rahoituksen kohteena oleviin tehtäviin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esimerkiksi ESR-rahoituksen erityistavoitteet, kuten palvelujen saatavuuden helpottaminen (ml. terveydenhuoltojärjestelmien sekä lasten- ja pitkäaikaishoitopalvelujen nykyaikaistaminen, digitalisaatio ja laadun ja häiriönsietokyvyn vahvistaminen) kytkeytyvät kiinteästi hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin. Valiokunta pitää rahoituksen vaikuttavuuden kannalta tärkeänä, että rahoituskehityksen jatkovalmistelussa ja kansallisessa suunnittelussa varmistetaan, että EU-rahastojen tuki ohjautuu kansallisesti vaikuttavalla tavalla tukemaan sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista, ennaltaehkäiseviä toimia, sosiaalista

Valiokunnan lausunto StVL 1/2026 vp

kestävyyttä sekä hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä. Valiokunnan näkemyksen mukaan tämä edellyttää eri ministeriöiden, kuten työ- ja elikeinoministeriön, valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön välisen työnjaon selkeyttämistä ja koordinaatiota rahoituskehityksen jatkovalmistelussa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 26.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok
jäsen Ville Väyrynen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen